

28.06.2019

STM 1759/2019

CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy

Lausunto SOTE-tietojen toissijaisen käytön kokonaisarkkitehtuurista

CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy (CSC) kiittää mahdollisuudesta osallistua sosiaali- ja terveysministeriön kuulemiseen SOTE-tietojen toissijaisen käytön kokonaisarkkitehtuurista. CSC on suomalainen ICT-osaamiskeskus, joka ylläpitää opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta valtakunnallista keskitettyä tietotekniikkainfrastruktuuria ja tarjoaa sen avulla kansallisia tietotekniikkapalveluita tutkimuksen, koulutuksen, kulttuurin ja julkishallinnon tarpeisiin. CSC on yli 40 vuoden ajan tehnyt ICT-ratkaisuja edistyneen ja haastavan tutkimuksen sekä opetuksen tarpeisiin.

CSC pitää kokonaisarkkitehtuurin kuvausta hyvänä tukena toisilain ja sen alaisten toimijoiden luoman toimintaympäristön hahmottamisessa sekä välttämättömänä tukena lainsäädännön implementoinnissa. Kokonaisarkkitehtuuriluonnoksesta syntyy vaikutelma, että sen laatiminen on tukenut osallistujatahoja sosiaali- ja terveystietojen toisiokäytön tavoitetilan hahmottamisessa. Tehty työ on tässä mielessä ollut hyödyllistä ja sen tulokset ovat arvokkaita.

Nyt lausuttavana olleessa luonnoksessa on tunnistettu monia keskeisiä asioita, mutta tässä vaiheessa sitä on pidettävä vielä luonnosasteella olevana tuotoksena, sillä esimerkiksi genomikeskusarkkitehtuuri on vasta valmisteilla ja valmistuttuaan se tulee sitoa toisiokäytön kokonaisarkkitehtuuriin. Järjestelmällisesti laadittu sosiaali- ja terveystietojen toisiokäytön kokonaisarkkitehtuuri tarjoaa jäsentyneen kuvan toiminnasta, jota ollaan toteuttamassa. Se tarjoaa kehityksen toiminnan johtamiseen ja valvontaan sekä auttaa toisiokäytön kumppaneita hahmottamaan oman toimintansa liittymäpintoja suhteessa toisiokäytön keskitettyihin toimintoihin. CSC pitää tärkeänä, että arkkitehtuurin valmisteluun esitetään tarpeelliset resurssit ja se viedään loppuun järjestelmällisesti ja laadukkaasti.

Kommentit lukuun Periaatetaso:

CSC:n näkemyksen mukaan arkkitehtuurin periaatetaso on pääosin laadittu hyvin. Kun tässä tunnistetut sidosarkkitehtuurien kuvaukset kehittyvät, olisi tarkoituksenmukaista kuvata tarkemmin jo tunnistettujen sidosarkkitehtuurien keskeiset suhteet ja vaikutukset sekä tarkentaa yhdessä eri sidosarkkitehtuurien rajaukset. Lisäksi arkkitehtuurien yhteentoimivuus tulee varmistaa toiminta-, tieto-, tietojärjestelmä- ja teknologia-arkkitehtuureissa.

Sidosarkkitehtuurien tunnistamisessa on hyvä käyttää järjestelmällistä lähestymistapaa. Muuten vaarana on, että sidosarkkitehtuureiksi valikoituu joukko satunnaisia arkkitehtuureja, joiden suhdetta SOTE-tietojen toissijaisen käytön arkkitehtuuriin ei määritellä. Järjestelmällisellä lähestymistavalla voidaan tunnistaa SOTE-tietojen toissijaisen käytön kannalta merkitykselliset arkkitehtuurit sidosryhmien arkkitehtuurien ja yleisemminkin yhteiskunnassa laadittujen arkkitehtuurien joukosta.

SOTE-tietojen toissijaisen käytön kokonaisarkkitehtuuria edelleen kehitettäessä toimintaympäristössä tapahtuvaa arkkitehtuurityötä voitaisiin tarkastella esimerkiksi seuraavalla kehityksellä:

- kohdealueen arkkitehtuurit
  - mitkä arkkitehtuurit, erityisesti tietoarkkitehtuurit, koskevat sosiaalisia ja terveydellisiä ilmiöitä ja määrittelevät niistä syntyviä tietoja

- kumppanien arkkitehtuurit
  - mitkä arkkitehtuurit kuvaavat sosiaali- ja terveystietojen toissijaisen käytön toiminnallisten kumppanien toimintaa, esimerkiksi tiedontuottajien tai -käyttäjien toimintaprosesseja
- hyvät käytännöt
  - missä arkkitehtuureissa voitaisiin omaksua hyviä käytäntöjä sosiaali- ja terveystietojen toissijaisen käytön järjestämisessä
- velvoitteet
  - mitkä arkkitehtuurit velvoittavat tapaa, jolla sosiaali- ja terveystietojen toissijainen käyttö järjestetään

Kommentit lukuun Toiminta-arkkitehtuuri:

Arkkitehtuurin ymmärtämisen kannalta CSC pitää tärkeänä, että arkkitehtuurin jatkotyöstössä varmistetaan toiminnallisten palveluiden tunnistaminen ja kuvaaminen. Lisäksi prosessikuvausta on ajoittain hankala ymmärtää, kun prosessin kuvauksessa ei ole valittu tiettyä näkökulmaa, kenen prosessia kuvataan. Tätä olisi hyvä selkiyttää, arkkitehtuuria kehitettäessä.

Kokonaisarkkitehtuurikuvauksella viestitään myös sidosryhmille, siksi kuvausten laatuun ja systemaattisuuteen on syytä kiinnittää huomiota. Tämän vuoksi prosessien kuvaustapaa on perusteltua vielä kehittää ja syventää tämänhetkisen luonnoksen tasosta. Ydinprosessit jaetaan luonnoksessa kolmeen ryhmään, mutta kuitenkin kuuteen prosessiin ja nämä edelleen neljästä seitsemään osaprosessiin. Hierarkian tasojen luonne jää esitetyssä luonnoksessa epäselväksi. Osalle osaprosesseista on kirjattu toimintaa ohjaavia osaprosesseja, osalla tällaisia ei ole. Osa osaprosesseista vaikuttaa ennemminkin toiminnoilta ja osa on selkeästi osaprosesseja. Tietoluvan käsittelyä kuvaavassa prosessissa on kuvattu prosessin kaksi vaihtoehtoista kulkua erillisinä osaprosesseina, mikä poikkeaa muissa prosesseissa käytetystä lähestymistavasta.

Osaprosessien kuvausten jatkotyöstössä kannattaa kiinnittää huomiota järjestelmällisempään kuvaukseen, jotta varmistetaan niiden käyttökelpoisuus myös työhön osallistumattomille. Osaprosessien kuvauksissa vaihtelevat tällä hetkellä tavoitetilan toiminnankuvaukset ja tavoitetilaan pääsemiseen edellytettyjen toimenpiteiden kuvaukset. Esimerkiksi osaprosessissa ”tietoaineistojen kuvaaminen ja metatiedon hallinta” kuvataan sekä prosessin toimintaa, prosessin menestyksellisen hoitamisen edellyttämiä toimenpiteitä, valmistelevia toimenpiteitä että toimintaa tavoitetilassa.

Espoossa, 28.06.2019

CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy

Kimmo Koski

Toimitusjohtaja

Ari Rouvari

Senior Enterprise Architect

Pekka Linna

Senior Coordinator